

Heimdall-vänner,

På tyska lär det heta en *Allgemeines*, när hela bordet skålar, medan man åtminstone i Skåne ju ofta säger ungefär *Låt oss ta en langs kysten, som dansken säger*. Emellertid känner dansken i gemen inte alls till det uttrycket, i e om han eller hon inte festat om en del på denna sidan Sundet, förstås. På liknande sätt är det med uttrycket *Hast Du mir gesehen?* Det förefaller ju så genuint tyskt.

Emellertid, som framgår av texten nedan - i ursprunglig version skriven av filologen **Anders Ahlqvist** (1945-2018), professor bl a en tid i Helsingfors, och vidareförmedlad av vår sällskapsfolkbildare **Ingmar Karlsson** men här något redigerad och förkortad - har skribenten inte hittat något tyskt belägg men väl flera svenska.

Den lärda texten nedan uppehåller sig vid något så grammatikaliskt sofistikerat som etisk dativ, nästan lika sofistikerat som objektiv genitiv. Ett exempel på det senare känner nog de flesta till som haft som lärare den i måndagens utskick om **S:t Göran** omnämnde **Herbert** ”*Ja, gossar, utan grammatik och lexikon klarar jag bara 200 språk*” **Högstedt**. Denne brukade nämligen ta som pedagogiskt exempel på objektiv genitiv devisen över Malmö Latinskolas arkitektoniska huvudingång mot Amiralsgatan, den devis som lyder *Herrens fruktan är vishetens begynnelse*. Herrens fruktan är nämligen här just ett exempel på objektiv genitiv, dvs fruktan för Herren, och inte ett exempel på subjektiv genitiv, vilket Högstedt beskrev i sammanhanget på ett så drastiskt men här otryckbart sätt att det svårigen glömmes.

Med anledning av en och annan kommentar efter omnämmandet av Högstedts 200 språk kan fö tilläggas att redaktören var med vid flera tillfällen då Högstedts polyglottighet testades, varvid han alltid bestod provet. Ett exempel: En klasskamrat hade fått tag på ett citat på språket ainu, talat av en liten folkspillra i nordligaste Japan. Citatet skrevs på svarta tavlan före lektionens början och klassen avvaktade förväntansfullt. När Högstedt anlände, kastade han en blick på det skrivna och förklarade till klassens samfälliga häpnad ”Ja, det där är förstås ainu och det betyder...”.

Håll till godo!

Frank

Ordf

Hast du mir gesehen?

Denna text behandlar frasen *Hast du mir gesehen?*, där objektet *mir* står i dativ (sv ”åt mig”).

Frasen används en del i svenskan och kan helt ordagrant översättas med *Har du sett åt mig?* Så förstås den emellertid inte av dem som använder uttrycket.

En uppslagsbok från början av 1900-talet anger: ”*Hast du mir gesehen?* är en i Sverige gängse tysk fras med ungefärliga betydelsen: *Det var allt en oväntad tilldragelse., Hvem skulle trott det? Har man sett på maken!*” Talaren (*mir*) uttrycker sin förvåning över något, som meddelas den som erhåller budskapet.

Detta torde fortfarande i dag stå klart också för många svensktalande i Finland, framför allt bland äldre människor. Även om frasen verkar tysk, återfinns de flesta belägg jag har hittat i svenska källor, medan jag inte hittat ett enda ordagrant belägg i någon tysk källa.

Det intressanta med *Hast du mir gesehen?* är att uttrycket vid första anblicken inte stämmer överens med tysk grammatik, eftersom det inte är naturligt att ha ett dativobjekt (*mir*, ”åt mig”) i detta sammanhang. Men enligt mig kan den vid första anblicken märkliga grammatiska konstruktionen troligen förklaras med att *mir* är ett exempel på s k etisk dativ, det vill säga dativ som används för att uttrycka att en annan person än subjektet i satsen lägger in en värdering i det sagda och har troligen kommit till under den tid, då etisk dativ hörde till tyskundervisningen i svenska skolor.

Som exempel kan nämnas *Du var mig en klurig en!* och *Det var mig en skicklig pianist!* samt *Du var mig en stackare!* med tyska motsvarigheten *Du bist mir der Rechte!* och franska *Tu m'es un drôle de garçon!*

Etisk dativ förekommer också i rätt många andra europeiska språk, bl a i forngrekiskan och latinet, och är uppenbart talspråklig.

Sammanfattningsvis innebär det sagda att ordet *mir* i uttrycket *Hast du mir gesehen?* inte är ett felanvänt dativobjekt utan uttrycker talarens förvåning rörande det som hon eller han talar om och alltså är ett exempel på etisk dativ, en grammatisk form som sannolikt beror på inflytande från forngrekiskan.